

Några af det lysande sällskapets Par Bricolles klenoder, framställda i bild...

Wannqvist, Olof Fredrik af

69 D Br.4:o. Par Bricole

National Library
of Sweden

Sällsk.
Fv. Allm
(Br.)
410

SÄLLSKAPET PAR BRICOLES

KLENODER.

FRAMSTÄLLDA I BILDER.

af
Olof Fredrik af Wannqvist

Handwritten text, possibly a title or name, is faintly visible in the center of the page. The text is mostly illegible due to fading and bleed-through from the reverse side of the paper.

Kungl. biblioteket

0 0000 000024130

NÅGRA AF DET LYSANDE

SÄLLSKAPET PAR BRICOLES

KLENODER,

Texten af J. af Hammquist.

FRAMSTÄLLDA I BILDER.

STOCKHOLM, 1873

P. A. NORSTEDT & SÖNER

KONGL. BOKTRYCKARE.

NÅGRA AF DET LYBAND

SÄLLSKAPET PÅR BRICOLES

KLEINODER

FRAMTÄLLD I BOKEN

STOCKHOLM 1870
N. A. BERGSTRÖM & SÖNER
Förläggare

NÅGRA AF DET LYSANDE

SÄLLSKAPET PAR BRICOLES KLENODER,

FRAMSTÄLLDA I BILDER.

Såsom den förnämsta af dessa klenoder ställer sig otvifvelaktigt Silfverbålen, som anskaffades dels för subscriberade medel, dels genom förhöjning med En Riksdaler på hvarje nyblifven ledamots inträdesafgift. Den är förfärdigad år 1832 af Gustaf Möltenborg, efter ritning af i lifstiden Brodren, Professoren Carl Gustaf Blom Carlsson; den uppbäres af en Faun, är innantill förgyld, väger 1,500 lod, rymmer 21 kannor och har kostat, i den tidens myntslag, 3,000 Riksdaler Banco. Den porfyrplint, eller fotställning, hvarpå den hvilar, är skänkt af Brodren, Krigsrådet Carl Henrik Röslein, och det bord, som uppbär alltsammans, är en gåfva af Brodren Blom Carlsson.

Subscriptionen började år 1829, men först den 4:de December 1832 kunde bålen invigas »Barbara till ära och samtliga bröder till smörjelse». Brodren, Rådmannen Johan Wilhelm Berger, då på en gång varande Ordens Ordinarie-General- och Stor-Ceremoniemästare, hade, på en melodi, som Edvard Brendler componerat till verser vid en helsningsfest för den från utländsk resa hemkomne Brodren Koral-Intendenten, Kongl. Kammar-Musikus Frans Preumayr, författat en kantat, för att förherrliga den dag, då punch första gången sågs

» — — — — i milda vågor svalla

»Mot kanten utaf bräddfyll silfverbål.»

Den lyder:

»Sjung, du Brödrastock, till Fadrens lof
 »Högtid är i qväll i Fadrens hof —
 »Ser du silfverstjernan glimmar!
 »Broder! ser du hur hon kastar stjernor kring,
 »Hör du! hör du hur i trogen ring
 »Glada Guda-skaran stimmar.

»Herrlig glansen är — o! hvilken syn
 »Ser du molnet i den lätta skyn
 »Sjelfva nektar-ången bäddar.
 »Broder! lyssna, hör du ej basuners skall,
 »När de stolta, gula vågors svall
 »Bryter sig mot gyllne bräddar.

»Men hvad söker du derofvanom
 »Såg du ej när detta stjernfall kom
 »Höga, milda gudastrålen.
 »Broder! såg du ej i ljusa Guda-char'n
 »Faderskänslan, förd till Bacchi barn,
 »Upp och sjung för silfverbålen.»

På den bifogade planchen ser man bålen omgifven af de olika slags dryckeskärl, som begagnas i Ordens serskilda grader och som lätt igenkännas af hvarje grads ledamöter. Lockpokalen till venster är Tysk till härkomst och skänkt af afl. Brodren, Grosshandlanden Carl David Jakobson. Pokalen invid densamma, med Enkedrottningen Hedvig Eleonoras namnchiffer, är en gåfva af Brodren, Källaremästaren Ludvig Brinck. En porslins-tillbringare af lika kolossala dimensioner som bålen, har tillhört Brodren, Grosshandlaren John Burgman och är af dennes måg, Brodren, Grosshandlaren Adolf Fredholm, förärad Orden.

Den andra planchen i ordningen företer, i fotografi-etsning af Brodren, Artisten Carl Gustaf Wilhelm Carlemans uppfinning, de tre minnespenningar, som illustrera tilldragelser inom Sällskapet P. B. Den första är öfver Assessoren i då varande Kongl. Bergs-Kollegium, Carl Jakob Lundström, som, vid Kexels

död, 1795, blef själen i Sällskapet och lyckades sammanhålla detsamma, hvars undergång då högligen befarades. Efter Lundströms frånfälle, den 18 Oktober 1800, formades hans bröstbild i medaljong af Johan Tobias Sergel och efter den högtidliga parentationsakt öfver honom, hvarvid minnetalet hölls af sedermera Stormästaren, vice Presidenten Carl Magnus af Robson, samt hvarvid Bröderne, Sekreteraren vid Kongl. Theaterkansliet, Carl Johan Lindegren, och Olof Åhlström, sedermera Krigs-Råd, den förre diktade och den sednare satte toner till den sång, »Lugn var dagen etc.», som skildrar vännernes sorg öfver hans bortgång, lät P. B. slå den minnespenning, som, förfärdigad af Daniel Fehrman, på ena sidan bär Lundströms bröstbild, på den andra inskriften: »Länge pröfvad, saknad, begråten», och i afskärningen: »Af vänner och bröder». Denna minnespenning är nu mera sällsynt, enär stampen dertill finnes hvarken i Sällskapets värjo, eller hos Kongl. Myntverket. Af de begge exemplar deraf, som Sällskapet eger, är det ena skänkt af Brodren, Stormästaren, Kongl. Räntmästaren m. m. Herman Schlytern, och det andra af Lundströms systerdotterson, Sekreteraren hos Öfver-Ståthållare-Embetet m. m., Brodren Otto Bernhard Hult. Ett exemplar af den omnämnda medaljongen, ungefär en aln i diameter skänktes, 1859, till Sällskapet af den detta år (1873) affidne Brodren, Kammarherren m. m. Baron Carl Fredrik Nieroth.

Något år af 1840-talet begåfvades Sällskapet af Brodren, Kamereraren Johan August Fürstenhoff, med stampen till en af Carl Mellgren graverad medalj, som på ena sidan visar Carl Michaël Bellmans bröstbild, med födelse- och dödsdag, samt på den andra Bacchus och Comus, drufvans och det glada bordslagets gudomligheter, med omskrift: »Hvi skiljda offer honom ägna. Hans sånger aldrig skiljt oss åt.» Den 18 Oktober 1859 beslöts, att, i stället för de tio dukater, hvilka, sedan 1847, blifvit utdelade såsom pris för högtidstalet å Barbaradagen, en guldmedalj af nämnda värde skulle, efter denna stamp, präglas och pristagaren tilldelas; exemplar deraf hafva äfven någon gång

blifvit utdelade såsom prof af Sällskapetets vänskap och aktning för i andra afseenden högt förtjente Ordensbröder.

År 1857 hade förslag väckts, att den 6 November samma år fira 26 årsdagen från Presidenten Westerstrands tillträdande af Stormästare-embetet i P. B. med att till hans *ära* slå en medalj. Men det blef till hans *minne* denna medalj blef slagen, efter modell af Brodren, Professoren Carl Gustaf Qvarnström, graverad af Lea Ahlborn. Den föreställer, å ena sidan, bröstbild, med omskrift: »Pehr Westerstrand, Stormästare — född »1785, död 1857» — å den andra: en brinnande lampa med omskrift: »Gläder och vägleder», — i afskärningen: »Tacksam »minnesgård för tjugufem-årig styrelse af Sällskapet P. B.» I följd af Stora Konsejens beslut, att afkastningen af »Per Westerstrands fond», bildad af inkomsten utaf försålda exemplar af medaljen m. m. och som efter den hädangångne Stormästaren blifvit uppkallad, skulle användas såsom prof på Sällskapetets aktning för någon skriftställare eller idkare af musikalisk, dramatisk eller bildande konst har denna medalj i guld, till värde af 15 dukater oftast blifvit för sådant ändamål utdelad.

Öfverst bland de å den tredje planchen afbildade klenoder befinna sig P. B:s äldsta dryckeskärl, hvilka i en inventarieförteckning af år 1784 benämnas: »en antique: Konung Jan »III:s dryckeskar med tillhöriga attributa», och bestå utaf sex pokaler af träd, med lock, uppsatta på en, af en ståndare med fot uppburen, rund trädskifva; en större pokal är i midten, omgifven af de fem mindre och kanoner emellan dem. Denna attiralj, i likhet hvarmed en större finnes i Herr Christian Hammers museum, samt en ändå större, med icke mindre än tolf pokaler, är tillhörig Kammarherren Baron Axel Löwen och detta år varit exponerad bland de fornsaker, som sedermera blifvit försända till årets Verlds-utställning i Wien, utgör en samling af så kallade »bolkar», som väl icke härleder sig från ofvannämnde Konungs tid, men åtminstone från 1600-talet. I Stjernhjelms »Hercules», ett poëm, tryckt redan 1668, uppmanar »Fru

Lusta» hjelten i stycket, att lita sig till hennes barn och bland dem till sonen Rus med dessa ord:

- »Vill tu då stormar och strid, min son skall föra baneret
 »Min son Rus, uti kannor och krus, uti grufsamme *bolkar*
 »Tig skall öfva med art och drilla till höger och venster

Längre fram i poemet omnämnas:

- »Halfmans höga bocaler och herrdryckshållande *bolkar*»,
 och bland vapnen, hvarmed striden skulle föras
 »Gå här i svang store barkemeyere, bullar och *bolkar*».

Till venster om *bolk*-samlingen, som begagnas af arbetsgradernes embetsmän, visar planchen oss »Turkiska stånkan», fordom tillhörig ett i Upsala på 1830 talet existerande sällskap, benämndt »Turkiska Musiken» — den är P. B. förärad, den 5 December 1868, af en utaf de fordne »musikanterne», Brodren, Assistenten m. m. Sven Abraham Abrahamsson. »Stånkan är af enträd och försedd, utom vanliga tunnband, med ett bredt band af silfver, hvarpå läses:

- »Si nolis potare satis me tangere noli
 »Semper enim malo plena quiete frui»
 (Om du ej vill dricka nog så låt då bli att mig röra
 Ty heldre alltid jag vill njuta af fullelig ro).

Å den motsatta sidan ser man en dryckeskanna af masur, Norskt arbete, hvilande på fyra liggande lejon — den har Norska vapnet på locket och på botten årtalet 1770 samt P. H. S. troligen begynnelse-bokstäfverne af tillverkarens namn. Innantill är den, på ena sidan, försedd med »pälar»^{*)} eller små pinnar till utmärkande hur långt hvarje klunk borde gå. Denna kanna har fordom tillhört Bellmans skolkamrat och ständige förtrogne vän, Stadsarkitekten, Professoren Erik Palmstedt (död 1803) och har, efter tradition, vid skaldens besök hos vännen, alltid begagnats af den förre att derutur, ofta i lusthuset till trädgården i egendomen N:o 3 vid Kocksgatan å Södermalm,

*) Uppfinnaren till sådana »pälar» skall, enligt anteckning i en handling uti De la Gardiska Arkivet på Löberöd, hafva varit »S:t Donistanus, Erkebiskop i England, som då »Danske lärde de Engelske att dricka mer än de gaade år 1043 lod »stöbe tinpotter med pele at ingen skulle drikke så megit.»

(nu tillhörig Brodren Notarien Nils Johan Viktor Kruse) dricka »Westmans öl». Från fadren Palmstedt öfvergeck den i arf till sonen, den år 1870 aflidne Professoren Carl Palmstedt, af hvars sterbhus den hembjöds till inköp åt Statens Historiska Museum, då P. B. lyckades att blifva egare deraf. Den begagnas, liksom »Turkiska stånkan», vid högtidsdagar.

I mellanpartiet af tredje planchen synas två muggar af äkta porslin, med scener i svart ur Bellmans Bacchi tempel. Dessa muggar äro jemte sju andra af lika form, den 15 Maj 1845, förärade Orden af afl. Brodren, Fabriksidkaren, sedermera Landtbrukaren Carl Weidling, fordom jemväl en af de »Turkiske Musikanterne». En sägen inom Orden, hvars trovärdighet dock icke kan bestyrkas, har uppgifvit dem hafva tillhört Svenske General-Consulen i Canton, Anders Ljungstedt, som skulle hafva gjort beställning deraf i China. Silfverbägaren emellan dem, märkt PB³, är testamenterad till Sällskapet, men befinner sig i testators värjo, utom vid de tillfällen, då den i Ordensväg begagnas.

Längst neder på planchen visas Ordens begge Citronklämmare, förfärdigade af Brodren, Ornamentsbildhuggaren, Professoren Erik Ljungh, (död 1819). Den stora silfverbägare med Gustaf II Adolfs krönta namnchiffer, som af dem omgifvas, har tillhört ett här i staden befintligt, men 1862 upplöst, mindre samfund, benämndt »Stefani-bröderne» och är af P. B. inköpt från Brodren, Bokhallaren, i Stockholms Jernvåg, Johan Ulrik Ekebergs sterbhus.

Af Sällskapets glaspokaler, 28 till antalet, som vid högtidligare tillfällen inom Orden begagnas af styrande Mästare, embetsmän, Högsta gradens ledamöter och jubelkommendörer, förevisar den 4:de planchen ett antal af 17 stycken. De öfriga elfva, hvaraf fem i modernare form, äro dels i likhet med någon af de här framställda, dels mindre märkliga. Äldst inom P. B. är den lockpokal, som, jemte tre utan dylikt, skänktes af Brodren, Ordens Skattmästaren, Hattstofferaren Johan Fredrik Lagerblad (död 1850) och hvaruti, å Barbaradagen, »synligt,

ljuffigt fluidum» serveras General-Ordförande och Styrande. Den förres pokal, 9 tum hög utom locket, hvilket är prydt med ett kors, är den, som har midtelplatsen i öfversta afdelningen af planchen; till höger synes en stor och en mindre pokal med Konung Fredrik I:s krönta namnchiffer; begge dessa, af hvilka den största har 10½ tums höjd, äro, jemte en tredje dylik, skänkta af Brodren, Jubelkommendören, Expeditions-Sekreteraren m. m. Claës Otto Vougt. Ytterst en pokal, med bilden af en pelikan och inskrift: »Jagh är en Vandrings man», gåfva af Brodren, Professoren m. m. Carl Jakob Rossander. Till venster om General-Ordförandens äro två pokaler i remmare-form, den ena med greffligt vapen samt på baksidan bokstäfverne P. S., mångfaldigt sammanbundna; den andra med Carl XII:s namnchiffer, begge förärade af Brodren, Grosshandlaren m. m. Carl Daniel Jederholm. Den sista pokalen på denna sida har bokstafven U med tvenne sammanflätade E (Ulrika Eleonora) under en Kongl. krona — den är skänkt af Brodren, Kamereraren m. m. Baron Carl Gustaf Duvall.

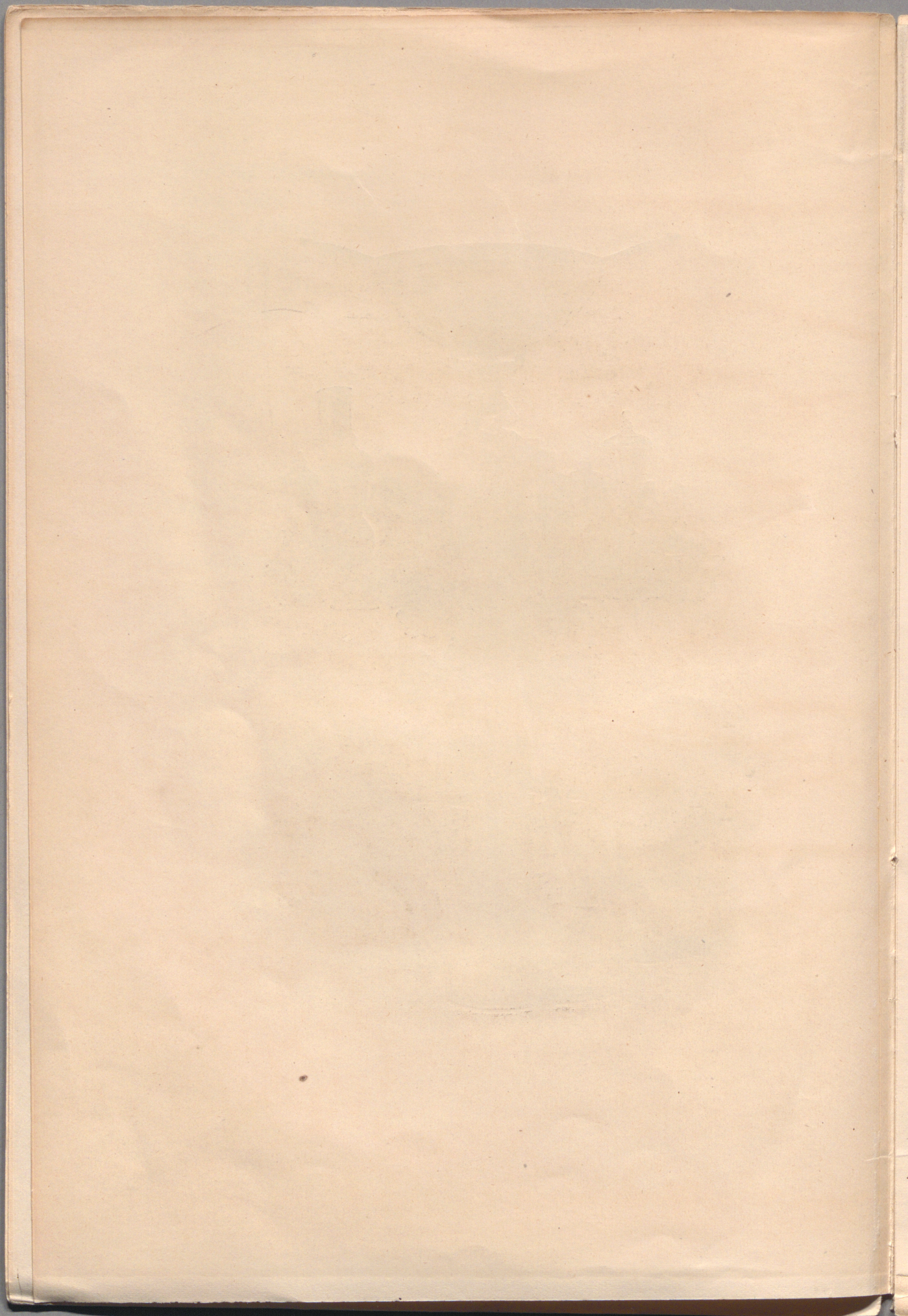
I midten af planchens andra afdelning synes en lockpokal med kunga bild och inskrift: »Vivat Ihro Majestät», gåfva, tillika med två slipade pokaler, af Brodren, Grosshandlaren Fredrik Constant Norbin. Venstra sidan intages af två pokaler, för hvilka Sällskapet står i förbindelse till Brodren, Kapitenen m. m. Grefve Fredrik Bogislaus von Schwerin, den första prydd med en amarin, den andra med blommor. Till höger ser man åter en pokal med Fredrik I:s namnchiffer, gåfva af Brodren, Hofkonditoren Johan Conrad Landelius, som äfven skänkt en pokal med begynnelsebokstäfverne till Drottning Ulrika Eleonoras namn. Den yttersta pokalen på denna sida är af så kalladt spindelväfsglas, utvisar ett ankare, en pelare och deröfver en sky samt inskrift: »propter constantiam» — den är en gåfva af Brodren, Handels-Bokhållaren Ludolf Henrik Weylandt.

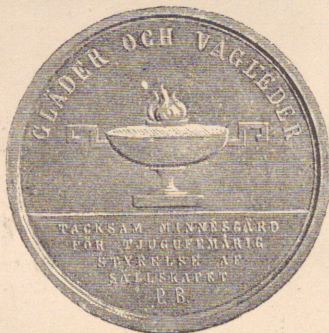
De i nedersta rummet af planchen förekommande fem pokaler äro alla utan lock. Den första af dem, från venster räknadt, är skänkt af Brodren, Amiralitets-Kammarrådet m. m.

Per Olof Bäckström, och har Fredrik I:s namnchiffer — en alldeles dylik är äfven skänkt af samme Broder. De två i ordningen följande hafva förgyllda zirater och figurer, å den ena af två hjortar, å den andra af en jagt, samt äro gåfvor af Bröderne, f. d. Konsulen m. m. Adolph Kreszmann och Vinskänken Carl Gustaf Wahlberg. Den 4:de är, till minne af Brodren, Professoren m. m. Johan Fredrik Höckert, tillika med en annan dylik, lemnad af hans sterbhus — de äro prydda med ett ankare och ett hjerta, genomstunget af en pil samt inskrift: »Ich hoffe und liebe». Den femte pokalen, gifven af Brodren, Notarien m. m. Johan Olof Sundell, bärer Konung Adolf Fredriks namnchiffer och har, likasom äfven alla här befintliga pokaler med Fredrik I:s och Ulrika Eleonoras namn, på baksidan en sol.

En icke obetydlig samling af större vin- och drickglas med inskrifter och emblêmer, af dryckeshorn och bågare, finnes dessutom i Sällskapets ego. Bilder så väl deraf som af andra »klenoder», om framdeles skeende gåfvor hvaraf broderliga löften blifvit lemnade, kunna måhända komma att utgöra föremål för ännu ett häfte af den anspråkslösa beskrifning, som härmed slutas, så vida det förevarande lyckas tillvinna sig Brödernes öfverseende och välvilja.

FOTOGRAF-ETSNING AF C. G. W. CARLEMAN.

